

Psichologė Edita Radzevičiūtė

Ką daryti, kai vaikai lietuviškoje namų ar mokyklos aplinkoje kalba angliškai?

Pastebėjau, kad lietuviškose šeimose dažnai imamasi kraštutinumų: nekalbama lietuviškai namuose su vaikais beveik visiškai arba labai griežtai reikalaujama kalbėti tik lietuviškai. Taip pat pastebėjau, kad lietuviškuose bendruomeniniuose susibūrimuose vaikai moralizuojami dėl kalbėjimo angliškai bei kaltinami.

Kaip šioje srityje elgiamės ir ką skatiname priklauso nuo to, kaip mes patys, suaugusieji, mąstome apie lietuvių kalbą, santykius su vaikais, kaip jaučiamės, kaip suprantame savo vaikų elgesį bei realybę.

Prieš svarstydamą toliau apie šį reiškinį noriu pabrėžti, kad kalbėjimas ar nekalbėjimas lietuviškai nėra nei blogai, nei gerai. Tai gali būti naudinga arba nenaudinga. Ir naudingumas bus skirtingas kiekvienoje šeimoje bei kiekvienoje aplinkoje kaip ir vertybės yra kiekvienoj šeimoj bei aplinkoje skirtingos.

Šio reiškinio didžiausia komplikacija, man atrodo, yra santykiuose ir bendravimo ypatumuose. Jei mūsų neribotų bendravimo sunkumai, viskas labai paprasta. Šeima diskusijų būdu nusprendžia, kokios yra jos vertybės, ko tėvai nori išmokyti savo vaikus, įvardija realybę, kurioje gyvena ir tvirtai, pastoviai ir švelniai įgyvendina tai, nuolat drąsindami bei kalbėdamiesi su savo vaikais apie iššūkius ir sėkmes.

Panašiai ir mokykla nusprendžia savo vertybines etines nuostatas apibendrinę tėvų, moksleivių ir mokytojų nuomones ir siekia jų įgyvendinimo pastoviai, aiškiai, tvirtai ir švelniai. Atitinkamomis vaiko amžiui priemonėmis.

Tikriausiai skaitant skamba labai lengvai ir tobulai. Ir tikriausiai sakytumėt jog realybėje nėra viskas taip lengva ir paprasta.

Šeimose tai nėra lengva tikriausiai kartais dėl pačių tėvų pasimetimo ir neturėjimo aiškios savo pačių vertybių sistemos. Dažnai tėvai pasirenka "pjauti šaką, ant kurios sėdi", kai patys nemokėdami anglų kalbos, neskatina vaikų kalbėti lietuviškai namuose. Tokiu būdu ateina laikas, kai vaikai jau nebekalba lietuviškai, o tėvai vis dar nekalba angliškai ir nebelieka bendros komunikavimo priemonės tarp tėvų ir vaikų. Manau pirmas žingsnis tėvams yra nuspręsti, ar jie norėtų išmokyti savo vaikus lietuvių kalbos. Tai yra įmanoma netgi dvikalbėse šeimose. Kiekvienas iš tėvų kalba su savo vaikais savo gimtąja kalba. Ir tai reikėtų daryti pastoviai, tvirtai ir švelniai. Yra svarbu, kad tėvai atsižvelgtų į vaikų amžių ir mokytų juos atitinkamomis amžiui priemonėmis. Žaidimas, piešimas, dainavimas, muzikos klausymasis, knygų skaitymas kartu, kasdieniai namų ruošos darbai, humoras, kasdienis bendravimas yra puikios priemonės mokytis kalbos namuose. Motyvacija, švelnus aiškinimas bei pastovumas, drąsinimas ir atlygio būdai padeda pasiekti gerų rezultatų bei

geros nuotaikos. Vaikai nė nepastebės, kad jie mokosi, tai vyks natūraliai ir geros nuotaikos atmosferoje.

Natūralu, kad lietuviškose šeštadieninėse mokyklose vienas iš lietuvių kalbos ugdymo būdų yra kalbėjimas lietuviškai mokyklos laiku ir mokyklos erdvėje. Šio ugdymo sėkmė, manau, priklauso nuo to, kaip auginama moksleivių motyvacija, kiek moksleiviai yra įtraukti į sprendimų darymą, kokia drąsinimo bei skatinimo sistema yra taikoma, kaip atsižvelgiama į vaiko amžiaus tarpnius, kaip laikomasi aiškių ribų. Jei vaikai patys prisidėjo prie sprendimo, kad mokyklos erdvėje jie kalbės lietuviškai, kaip jie to sieks kartu ir kaip vieni kitiems padės, kaip patys sau galės ieškoti pagalbos, manau kalbėjimas lietuviškai vyks natūraliai.

Tiek namuose, tiek mokyklose yra svarbu, kad kai bendras sprendimas priimtas, suaugusieji stebėtų kaip sekasi sprendimą vykdyti bei laikytų tvirtas ir aiškias ribas. Kaip ir siekiant bet kurio kito rezultato, svarbu nuolat pastebėti vaiką ir padrašinti, kad jis prisiminė kokį žodį ar stengėsi, padėjo kitam ar sau, paprašė pagalbos. Tai augins vaiko motyvaciją ir įgūdžius bei vaikas žinos, kad tėvai ir mokytojai jį pastebi, vertina, juo rūpinasi.

Pastebėjus vaikus kalbant angliškai lietuviškoje aplinkoje, kur yra aiškiai (aiškiai tai reiškia, kad vaikams buvo paaiškinta jiems suprantamu būdu ir jie supranta susitarimą) susitarta, kad kalbama bus tik lietuviškai, naudinga būtų švelniai jiems priminti susitarimą. Neužmirškime, kad mūsų vaikai gyvena angliškai kalbančioje visuomenėje, praleidžia didžiąją dalį dienos kalbėdami angliškai mokykloje ir jiems yra natūralu kalbėtis angliškai. Vaikams gali būti žymiai lengviau išreikšti mintis anglų kalba, nei lietuvių kalba. Jei pastebėjote, kad vaikas kažką pasakodamas jums lietuviškai užstrigo, paprašykite jo pasakyti angliškai ir padėkite jam atrasti lietuviškus žodžius. Tai be jokios abejonės kelia uždavinį ir yra puiki galimybė lietuviams tėvams gyvenantiems Anglijoje mokytis anglų kalbos. Jei pastebime, kad vaikai nuolat ignoruoja susitarimą, tuomet reikėtų kalbėtis su vaikais, ieškoti kaip galėtumėt kelti jų motyvaciją, klausti vaikų, kas jiems galėtų padėti prisiminti (lietuvius meškiukas ar lėlytė, plakatas ant sienos, magnetukas ant šaldytuvo ir t.t.). Nederėtų vaikų kaltinti, gėdinti, smerkti, iš jų tyčiotis ar gąsdinti. Toks elgesys vadinamas emociiniu smurtu ir žaloja vaikų savivertę bei emocinę sveikatą. Smurtaujantis elgesys vaikams sukelia baimes, agresiją, priešišumą, ugdo nepasitikėjimą savim ir kitais. Brutalaus emocinio spaudimo pasekmė gali būti vaiko priešiškumas ir vengimas kalbėti lietuviškai.

Jei vaikai nebuvo mokomi lietuvių kalbos namuose nuo mažens, tai yra, jei su jais nebuvo bendraujama lietuvių kalba nuo gimimo, nereikėtų spausti jų to daryti staiga, kai jie jau pradeda eiti į mokyklą ar vėliau. Jei norite, kad jūsų vaikai kalbėtų lietuviškai natūraliai, reikia su jais bendrauti lietuviškai nuo pat gimimo. Todėl ir pabrėžiau, kad svarbu tėvams nuspręsti kokių tikslų jie siekia. Beje, nereikėtų išsigąsti jei vaikai pradėję eiti į anglišką darželį ar mokyklą nustoja kalbėti lietuviškai. Pradėjus intensyviai mokytis anglų kalbos vaikai natūraliai "nutyla". Tuo metu jų smegenys dirba labai intensyviai priimdamos ir apdorodamos

informaciją. Tėvams reikėtų ir toliau kalbėtis su vaikais lietuviškai. Kai vaikas bus pasiruošęs, jis kalbės abiem kalbom.

Nereikėtų drausti vaikams ir jaunuoliams kalbėtis angliškai draugų tarpe net jei jie yra namų aplinkoje. Būtų nepagarbu spausti kitų šeimų vaikus kalbėti lietuviškai, kai jūs nesate tikri, kokie yra kitų vaikų įgūdžiai bei kokios yra vertybės jūsų vaikų draugų šeimose šioje srityje. Be to vaikams yra žymiai natūraliau tarpusavyje kalbėtis angliškai, nes tai yra kasdienė jų mokyklos patirtis.

Lietuviškose mokyklose yra svarbu įvertinti kiekvieno vaiko ir jaunuolio individualias aplinkybes ir galimybes. Jei mokyklos nuostatos pabrėžia, kad mokyklos erdvėje kalbama tik lietuviškai, kiekvieno vaiko ir jaunuolio priėmimas į mokyklą turėtų būti atliekamas kruopščiai, įvertinant individualias galimybes ir sudarant individualų integravimosi ir pagalbos planą. Tėvams, vaikams ir jaunuoliams tokia nuostata turi būti aiškiai paaiškinama.

Yra ir bus lietuviškų šeimų, kurios pasirenka nemokyti savo vaikų lietuvių kalbos. Kad ir kokios mūsų vertybės šioje srityje būtų, tikriausiai gera ir gražu būtų mums gerbti kiekvieno individualų pasirinkimą.